

GIYOHVANDLIK VOSITALARI VA PSIXOTROP MODDALAR BILAN BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLARNING SABABLARI TAHLILI

Saydullayeva Anora Sherzod qizi
313-guruh kursanti

Annotatsiya: Ushbu maqolada giyohvand moddalarni va psixotrop larni iste'mol qilish oqibatida kelib chiqadigan ruhiy kasalliklar hamda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklarning sabablari tahlili haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: giyohvand moddalar, psixotrop moddalar, ruhiy salomatlik, giyohvand, profilaktika.

Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklar muammosi butun dunyo bo'ylab muhim ijtimoiy, iqtisodiy va sog'liq uchun ahamiyatli bo'lgan keng tarqalgan va murakkab muammodir. Giyohvand moddalar bilan bog'liq jinoyatlarning oldini olish va ularga qarshi kurashish bo'yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqish uchun ushbu huquqbuzarliklar ortidagi asosiy sabablarni tushunish juda muhimdir. Mazkur tahlil giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklarga sabab bo'layotgan ko'p qirrali omillarni o'rganib chiqadi, shaxslarni bunday noqonuniy faoliyatga undayotgan asosiy sabablarga oydinlik kiritadi. Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklarning asosiy omillaridan biri giyohvandlikdir. Giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish bilan kurashayotgan shaxslar ko'pincha giyohvandlikni saqlab qolish yoki giyohvandlik odatlarini moliyalashtirish uchun giyohvand moddalar savdosi yoki o'g'irlik kabi jinoyiy harakatlarga murojaat qilishadi. Giyohvandlik davri odamlarni jinoyiy xulq-atvoriga undashi mumkin, chunki ular qonunga rioya qilishdan ko'ra giyohvand moddalarni olish va ulardan foydalanishni birinchi o'ringa qo'yishadi. Ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblik va qashshoqlik odamlarning giyohvand moddalar bilan bog'liq jinoyatlarga murojaat qilishiga ta'sir qilishda muhim rol o'ynaydi. Iqtisodiy qiyinchiliklar, ta'lim imkoniyatlarining yo'qligi va resurslardan foydalanishning cheklanganligi umidsizlik va umidsizlik tuyg'usini keltirib chiqarishi mumkin, bu esa odamlarni noqonuniy giyohvand moddalar bilan shug'ullanish orqali tez moliyaviy daromad olishga majbur qiladi. Giyohvand moddalar bilan bog'liq jinoyatlarning asosiy sabablarini bartaraf etish uchun asosiy ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni bartaraf etish muhim ahamiyatga ega. Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklarga ruhiy salomatlik va psixologik zaifliklar ham sabab bo'lishi mumkin. Davolanmagan ruhiy salomatlik holatlari bilan kurashayotgan shaxslar giyohvand moddalar bilan o'z-o'zini davolashlari mumkin, bu

ularning ruhiy salomatligi alomatlarini kuchaytiradi va jinoiy xatti-harakatlarga qo'shilish ehtimolini oshiradi. Giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va ruhiy salomatlik bilan bog'liq muammolarni kompleks davolash usullari orqali hal qilish giyohvand moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklarni kamaytirish uchun juda muhimdir. Tengdoshlarning bosimi va ijtimoiy ta'sir shaxslarning giyohvand moddalar bilan bog'liq jinoyatlarda ishtirok etish qarorlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Giyohvand moddalarni iste'mol qilish me'yorlashtirilgan yoki rag'batlantirilgan muhitda shaxslar, ayniqsa o'smirlar va yoshlar tengdoshlarining bosimiga berilib, xavfli xatti-harakatlarga, jumladan, giyohvand moddalar savdosi, tarqatish yoki iste'mol qilishlari mumkin. Qo'llab-quvvatlovchi va giyohvand moddalardan xoli jamoalarni yaratish zaif aholi guruhlariga tengdoshlar bosimining ta'sirini yumshatishga yordam beradi.

Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq huquqbuzarliklarning sabablari ko'p qirrali bo'lib, ularga turli omillar ta'sir ko'rsatadi. Bu yerda tahlil qilish kerak bo'lgan asosiy fikrlar mavjud:

1. Ijtimoiy-iqtisodiy omillar: Iqtisodiy nomutanosiblik, qashshoqlik, ta'lim va ish bilan ta'minlash imkoniyatlarining yo'qligi odamlarni giyohvandlikka qarshi kurashish mexanizmi yoki voqelikdan qochish vositasi sifatida suiiste'mol qilishga undashi mumkin.

2. Tengdoshlar bosimi va ta'siri: Giyohvand moddalarni iste'mol qilishni targ'ib qiluvchi do'stlar, tanishlar yoki ijtimoiy doiralar shaxsning giyohvand moddalar bilan tajriba qilish yoki ulardan foydalanish qaroriga sezilarli hissa qo'shishi mumkin.

3. Ruhiy salomatlik bilan bog'liq muammolar: Depressiya, tashvish yoki travma kabi ruhiy salomatlik holatida yotgan odamlar o'z-o'zini davolash va hissiy og'riqni yengillashtirish usuli sifatida giyohvand moddalarga murojaat qilishlari mumkin va bu orqali giyohvand moddalarga qaramlikni keltirib chiqaradi.

4 Narkotik moddalar va psixotrop moddalarga huquq-tartibotning yetarli darajada ta'minlanmaganligi, chegaralardan giyohvand moddalarni o'tishligi yoki noqonuniy giyohvandlik bozorlarining mavjudligi tufayli oson foydalanish giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va u bilan bog'liq huquqbuzarliklar ehtimolini oshirishi mumkin.

5. Ta'lim va xabardorlikning yo'qligi: Giyohvandlik xavfi va oqibatlarini tushunishning cheklanganligi, shuningdek, giyohvand moddalarni iste'mol qilishning foydalari haqida noto'g'ri ma'lumotlar giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning ko'payishiga yordam beradi.

6. Madaniy va ijtimoiy me'yorlar: Ommaviy axborot vositalarida va ommaviy madaniyatda giyohvand moddalarni iste'mol qilishni me'yorlashtiradigan yoki giyohvand moddalarni suiiste'mol qilishni yaxshi ko'radigan madaniy munosabatlar shaxslarning giyohvand moddalar bilan bog'liq xavfli xatti-harakatlarga ta'sir qilishi mumkin.

7. Zo'ravonlik oqibatida jarohatlarni boshdan kechirgan odamlar hissiy og'riqni yo'qotish yoki hal qilinmagan muammolarni yechish uchun giyohvand moddalarga murojaat qilishlari mumkin. Buning natijasida ular giyohvand moddalarga ruju qo'yadilar.

8. Genetik moyillik: biologik omillar, jumladan, giyohvandlik va giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish kasalliklariga irsiy moyillik, shaxsning giyohvand moddalarga qaramlikni rivojlantirishga moyilligini oshirishi mumkin.

Xulosa: Ushbu asosiy sabablarni tushunish va bartaraf etish orqali siyosatchilar, o'qituvchilar, sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari va huquqni muhofaza qilish idoralari giyohvand moddalar bilan bog'liq jinoyatlarni kamaytirish va giyohvand moddalarni suiiste'mol qilishni yengishda shaxslarni qo'llab-quvvatlash uchun profilaktika, ta'lim, davolash va rehabilitatsiyaga qaratilgan keng qamrovli strategiyalarni amalga oshirish uchun birgalikda ishlashi mumkin. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog'liq jinoyatlarga giyohvandlik, ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblik, ruhiy salomatlik muammolari va ijtimoiy ta'sirlar kabi omillarning murakkab o'zaro ta'siri ta'sir qiladi. Maqsadli profilaktika, aralashuv va rehabilitatsiya tadbirlari orqali ushbu asosiy sabablarni bartaraf etish giyohvand moddalar bilan bog'liq jinoyatlarni kamaytirish va sog'lom va xavfsiz jamiyatlarni rag'batlantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jinoyatchilik va huquqbuzarlikka moyil o'quvchilarni aniqlash va ularni tarbiyalash. T.: "Kamalak" .2017. 128 b
2. Xolmatova M., Muravyev N. Yoshlar oilaviy hayot bo'sag'asida.-T.: O'zbekiston, 2000
3. Социальные причины девиантного поведения девочек-подростков в условиях трансформации российского общества. Диссертация и автореферата по ВАК РФ 22.00.04, кандидат социологических наук Мухаммадеева, Зинфира Фанисовна
4. Sulaymonov J.B., Karimov N. Contribution of Abu Isa Tirmidhi to the Science of Hadith //International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE) ISSN: 2278-3075, Volume-9 Issue-1, November, 2019. P. 593-599